

Foaia

pentru

Minte, Anima si Literatura.

Nº 38.

Martii 13. Septembre

1860.

Epistola unei Domnisióri ecatra D. Sen. Imp.,
de Mocioni.

Illustrissime Domnule! — In semnul destinsei
stîme si profundei veneratiuni, care nobila Illustra-
tatei Tale familia mai vertosu in acésta recente
epoca cu totu dreptul sécera, cutediu a me apro-
piá si eu cu angusta mea tabela de multiamire, de-
dicandu eu urmatoriu opu alu manelor mele per-
sónei Illustritatei Tale, ca unui barbatu, ale carui me-
rite naționale au petrunsu in tote partiele, unde nu-
mai se afla una inimă romana batendu.

Binevoiesce dara gratosu a-mi ierta si mie,
priu substernearea acestui semnu naționale, ale carui
fire si colori pôrta devisa semtirilor romane ale
naționei intregi, a depune grauntiul meu la redica-
rea gloriosului monumentu pregatitu Illustritathei
Tale pentru meritele puse pe altariul naționei ro-
mane. Remanendu eu celu mai profundu respectu.
A Illustrathei Tale plecata sierba Elena m. p. și ca
cetătanului din Lugosiu Vasiliu Brediceanu.

Lugosiu in 24. Augustu 1860.

Re spunsul la aceeași.

Préstimata Domnisióra! -- Adressa Domniei
Tale din 24. Augustu a. e. cu carea binevoisi a-mi
dedicá unu sierpariu lucratu de manile Domniei
Tale in colori naționali, — m'a surprinsu prépla-
cutu, — nu atatu pentruca acestu préformosa daru
se reduce la aceea, ce-Ti place a numi meritele
mele naționali, dar ce eu insumi tienu de santa de-
torintia a fiacarui romanu contra ceriu, pentruca ace-
sta ia datu gloria numelui si sentiul
geniului romanu, ci pentruca fapta Domniei
Tale comproba unu lueru maretiu, una impregiu-

rare, ce pe totu intieleptul si adeveratul romanu
cauta sa-lu imple de sperantiá, de incredere, de
confidentia in vizitoriu nostru naționale!

Domnisióra mea, cand odata o causa 'nalta si
santa a petrunsu in pepturile celle fragede si caste
ale damelor, candu ea s'a imbratiasiato de genul
cellu formosu, — aceea causa — nu mai pôte peri,
aceea causa, sia cum va fi, corendu — tardiu — tre-
buie se triumfe; pentruca formusetiá, si fragedimea,
si gratia si castitatea — devin scutul si apera-
mentul ei, armele si talismanul ei — pururé ne'n-
vingiveri!

Cu tota adunca stima si multiamire remanendu
Alu D. Tale. Préplecatu sierbu. Andreia Mo-
cioni m. p.

Adausu la cele din Nr. 36 din Viena.

Cand am luat péna la mansa si amu insemnatul
principie 'le de scriere séu mai bine de legere cu
litere latine,*) am cugetat a fi de prisosu a mai
atinge si intrebare'a acea, ce óre este de lipsa ca
se ne lapedamu noi de slove si se introducemu
scriere'a cu litere latine? atatu pentru ca acésta in-
trebară s'a desbatotu inca pré multu in Gazett'a si
Foi'e'a din Brassivu, déno mai alessu pentru ca
am fostu convinsu co despre necessitate'a intru-
ducerei literelor latine in scrierile romanesci nu se
mai pote indoli neci unu romanu adeveratul si care
vroiesce intru adeveru, ca sosi védia o data limb'a
regulata si cultivata!

De nu amu avea alte cause de a introduce
litere 'le latine, singura acea impreginare (si ade-

*) cari s'a tiparit in Nr. 36 al Foi-ei.

vern) co „pénō ce se va scrie limb'a romana cu slove peno atunci nu va putea avea regule grammaticari neci despre declinatiune'a substantive 'loru si adjective 'loru, neci despre conjugatiune'a verbelor nu va putea avea grammatica cum se cade! Singura acést'a impregiurare e destulla ca se ne determine a introduce litere'le in limb'a romana; pentru co en semi spuna mie amic'i slove 'loru cum voru putea ei prezige regule generari pentru formare'a pluraru'lui de la singurariu, si a temporii'loru (in verbe) de la antea persóna a iudicativu' lui, ori dupa cum vreau alti'i de la infinitivu'loru?

Deca scriemu cu litere latine e destulla regul'a, ca la substantive'le si adjective'le femeiesci terminatiune'a singur a in pluraru se muta in e, s. e. pena (sing.) pene (plur.), palma (sing.) palme (plur.). Cand inse scriemu cu slove trebuie se mai adaugem inca o regula (neregulata) adeco, co ea in singuraru se muta in e in pluraru, si ca a in singuraru se muta in ă in plur. etc. ca terminatiune'a ea (peana) in nominativu, trebuie so se mute in genitivu in e. nom. peană, gen. penei.

Déco scriemu cu litere e destulla regul'a la tóte verbe'le de tóte 4 conjugatiunile: co terminatiune'a in u a personei I indic. present in a II persóna se muta in i, si in a III persona in verbe'le de conjugatiune'a I se muta in a, éra in celealte verbe in e s. e. eu calcu, tu calci, elu calca; eu tacu tu taci, el laci; eu frigu tu frigi, el frige, eu fugu, tu fugi, elu fuge. Inse nu asie lesue va si candu vomu scrie cu slove; atunci trebuie se mai adaugem si alte regule, adeco co k se mut in ă, r se muta in ă, a se muta in ă, ă se muta éro in k, ă se muta éro in r, totu asie dupa cum se voru schimba si vocal'e. Mai incurcatu e lucru enco cu formarea temporii'loru, despre ce orsicine se poate convinge, numai se conjugue unu verbu in care se afla una séu mai multe litere din urmatorie 'le: a, c, d, e, g, o, a si t. Asie déro déco vremu se avemu limba regulata trebuie se scriemu cu litere. Intrebare'a e numai: cum?

Acele ce s'a dissu pentru necesitate'a introducerii litere 'loru latine sunt argumentu si pentru regul'a cea d'antei (I) pusa in principiu mai susu amintite, déco nu voiim ca la substantive si adjective se mutamai mai tóte litere'le singurariului,

scriendu plurariu'lu, si ca in verbe se nu scriemu mai fiecare persona si tempu totu cu alte litere!

In principiu d'in Foiea Nr. 36 au remassu afare la Regula II ad A, ca a suna ca ă desi greutate'a tonu'ui jace pe ea 1) in a'ntea persona a pluraru'lui indicativ in verbe 'le de conjugatiune'a I, s. e. calcamu (кълкамъ), mancamu (мънкамъ) etc, 2) in plurariu in penultim'a toturoru substantive'loru terminate in a'te s. e bunetate, bunetati (бънѣтъти) sotietate, sotietati (согиетъти) etc, 3) in substantive'le: parti, carti (пърци, кърди).

La regul'a de cetire cu t a remassu afare pag. 277 a 10 siru din josu) dupo in ante de i, convintele: „in fine a cuvinte'loru,” fiindu co se scie co t in inceputu ori medilocu'lu cuvinte'loru suna si in antea lui i ca t, déco dupe i nu urmedia éro vocale

Nesce erori mai manunti ce s'a facentu atâtu din pena, cătu si din tipariu le voru poate indrepta ceteriori' fara greutate!

V. P.

Бисеріка паціональ дп Гречія.

I. Локзіторії Гречієї квосквръ система деспотікъ, архітраріъ ші стрікатъ а клералкі грекъ din Константіополь, сімдіре непреднічіа лді, — ші се сілръ ка съ-ші къстіце пеатжрнареа паціональ!

Дп революціонеа Гречієї, клерал din Константіополь архъ та тóte окасіонеа къмкъ п'аре релігіоситет ші п'аре патріотісмъ, — dap' пічі крединцъ кътъ фната Порть, — ші пэртареа лді се докзажитъ дп анале реletsіонізкъ песче прінципій плине de его-ісмъ ші фъцърів.

Гъвернъ отоманъ а хватъ тъсврѣ аспре дп контра революціонаріоръ, ші пре тащі i-a жадекатъ я тбрте, клерал din Константіополе арета ші пе чеі невиновай de компроміші дп революціоне, ші періа ші ачестія асемене къ тжхарій ші вчігътторії. Релігіонеа крестінъ требвіа съ вѣдъ дп фількареле крестінъ, вѣдъ філ азъ еї, ші кіарѣ ші пе чедъ віноватъ съ-лѣ спріжніескъ ші съ-лѣ тжигъє пожъ дп тінктелес торий!

Есперієндъ Порта, къмкъ патріархъ din Константіополе аре дпклінare, спре челе маі інфернале фанте, лді дпсврчінъ ка сингрѣ съ факъ інвестігаціоне

асхпра крестиніорх din Konstantinopolі щі провінції; щі съ-ї арете не чеі компроміші дп революціоне. Єпѣ патріаркъ адєвъратѣ маї въкросѣ ар фі тѣрітѣ сінгврѣ пентрѣ крестинї съї, пътai ка съ рѣсѣтпere барем не чеі певіноваці, Ах дбръ патріаркъл нз зіче къ е дп пътеле лжі Христос пре пътажитѣ! Ах дбръ Христосъ нз се деде тордї пентрѣ оменіре! Єпѣ патріаркъ деде не Франції сеї дп тѣна пътажитблкі!

Патріаркъл нз въпосчеха не чеі компроміші, дп-съ воїа ка съ се фолосеескъ de дрептблъ політкъ, челѣ къпътѣ дела Портъ, щі съ-ші къстіце фолоусе. Пен-трѣ ачеста тръмісе порвпчі ла епіскопій din провінції, ка пре тої ачеіа, карії се аздѣ а фі компроміші, съ-ї тръмітѣ да Константінополе Епіскопій Фъквръ лістеле ачелора карії требвія пріпші, щі din порвпка ачестора се арвпка пътжпї, ка пеече кжпї асхпра крестиніорх, ї прінсеръ, щі тръмісерь да патріаркъл, кареле і дп-кісе дп темпіда лжі Бостаді — Баші. Ачеста ера ка-нзл впнії компанії іанічіарї щі domблъ темпіділорх, їші і ждекъ ла морте, фъръ ка съ се цжпѣ о in-ve-ctіragiоне стржпсъ, фъръ ка клервл din Константіно-полѣ съ поѣтѣ адевері карії съптѣ компроміші? Дп ачестѣ modѣ клервл крестинѣ din Константінополѣ авѣ окасіоне съ се сквтре де ачеіа не карії і звіа, сеї не карії піві і звіа чі ка съ-ші ,факъ терітѣ дпніон-теа Пордї, —

Дп ачестѣ тімпѣ, клервл din Константінополѣ ескомпнікъ щі не Ісланті къ тої аї съї, карії въкета ла еліверареа Гречілорѣ de тврчі, ansmindѣ-ї інімічії вісерічей крестіне. Алть ескомпнікаціоне фі асхпра 7 епіскопій din провінчіеле грече, пентрѣ къ нз imnede-каръ революціонеа. Ескомпнікаціоне ачеста ера съв-скріс щі de Патріаркъл Іервсалімблъ щі алці 15 епіскопій.

Попрвл дгрѣ ера дпввершнпатѣ асхпра ачесторѣ nedрептѣдї, щі клервл требві съ арете къ ачесте ле-а фъкѣтѣ къ дпвіореа гъверпнпї отоманѣ. Dzez дп-съ нз а хьсатѣ nedенесітѣ фапта інѣтапѣ а патріар-къл din Константінополѣ щі ачелора карії съвскріс-рѣ ескомпнікаціоне, къчі дпнтр'о зі фрѣ тої спкпнз-раці, ка щі компроміші — къ дрептблъ сеї къ nedреп-тблъ — дп революціонеа грекъ.

II. Даръ клервл din Константінополѣ пічі къ съ а-дпвъцатѣ прип ачесте.

ІІтеріле стрѣїне дп протоколблъ din Londonѣ рекноесквръ дпнденендінда політкъ а Тврчі. Клервл din Константінополѣ се аместекъ de ноѣ дп квесті-лія ачеста національ, щі крежжндѣ къ-ші ва фаче те-

рітѣ дпніонеа Тврчі, дп 1820, тръмісе о комісіоне за Гречіа, дп капвлѣ еї къ мітрополітблъ din Кацедо-ніа, ка дп пътеле релігіоннї съ рекітме не гречі съ domnia тврческъ. Гречі се пъртаръ аша de modeрадї, кжндѣ ретръмісерь комісіонеа дп паче.

Клервл Константінополе щі-а контіннатѣ система са перфідѣ феўз къ коремізнарї din Гречіа дпкъ щі атвпчі, кжндѣ клервл din Гречіа, щі-а къстігатѣ nedенендінда національ вісеріческъ щі са органікатѣ пе-сine.

Артіклъ ал II. din докъмпнблъ констітуціонал din 1844. прескріе клервлі ті гъверпнлѣ din Гречіа ачесте: „Бісеріка ортодоксъ а Гречі, де брече ea речнпбоче по Domблъ Ісвѣ Христосъ ка щі пе капвлѣ ei maї таре, е зпітѣ dormatіche пентрѣ totdeзна къ вісеріка таре din Константінополе щі къ тóте ал-теле вісерічі, карі аѣ totѣ ачеле dorme, дпндаръ че ea съсдже пестръмтавілѣ капнпеле сжпте а ле апо-столілорх, щі копчліелорх преком щі традігіоніле. — Totvsh еа (вісеріка національ din Гречіа) дп ачеса-че се atinque de дрептѣріле жърісдікціонї, е дпнденендінѣ de тотѣ алта вісерікъ щі се окъртвє счче прип впѣ сжптѣ сіn odѣ de епіскопії еї.

Міхайлъ Апостолідес, профессоръ de теоло-дія ла зпіверсітѣдіе din Атіна, щі Петръ Делі-цині ѡпептвлъ din Константінополе фрѣ алевші, ка съ реглеле казза ачеста къ патріаркъл din Константінополе щі сінодвлъ лжі. Патріаркъ дпсъ, ка сперан-цъ къ-ші ва къстіга дрептѣрі ші песте регатблъ поѣ ал Гречі се фолосі de система щі інтріга векі. Пле-ніпотенції фрѣ дпнсърчінаці, съ злеще впѣ копкор-да тѣ къ патріаркъл, — ачеста дпсъ віклені ка съ се фактѣ впѣ актѣ de сінодѣ, прип каре, вісеріка din Константінополе сжпгвръ фаче nedенендінѣ пе ачеса din Гречіа. Ші актъ ачеста се пъті „Еуодікос Торіс.“

Актъл сінодікъ, ера комплѣкъ къ пеече капціосі-тѣдї щі прип ачесте, клервл din Константінополе фъкѣ о ловітѣрѣ дп дрептѣріле diecane, щі дп прінципіе de adminістрѣчіоне але вісерічей Гречі, — та ачеста дебенірѣ дп контразічере щі къ лециле церсі. Атжте дпндаріпде din партеа Гречі кътъръ клервл din Константінополе авеа de скопѣ, ка ачеста съ-ші дп-тимееze інфлакціа, пентрѣ ка Гречіа съ-ші поѣтѣ де іерѣ дпнденендінда політкъ щі національ.

Актъл сінодікъ са предатѣ катерілорх Гречіе спре апроваре, еле въздръ ѿnde е аскупсъ шерпеле,

ші пісень актвіз ла о парте; іерп' cinodvă din Atin'a ordinъ, ка deаквта съ фунчете тотъ компонікъвіпеа фунтъ Гречія, ші клервă din Константінополе,*)

III. Десп'єріреа клервă din Гречія, де челв din Константінополе а adic'e реслатателе челе маї буле!

Клервă грекъ а п'єшітъ фун епока реформаторъ ші фунвнітъдірій. Ծпѣ регламентъ прескіре adminіstratівна, ші modvă есеквітърій даторінделоръ ф'єцъ къ вісеріка. Преоділ ші епіскопії актів аѣ платъ дела г'євероѣ. ші се прівескъ ка diperгът'орії п'єбліч, іерп' de-торінделе преодесчі ле факъ фун дар.

П'єтрапеа лоръ сочіалъ е лафабіль, ші суптъ факторії вінелві п'єблікъ ші deocevi лаітіп'єторії попорв-лі. Mai п'єінте клервă фун реалізіоне ера фанатікъ, — фун паціоналітате ренегатъ, фун патріотісмъ, в'єтопістъ; астъзі е маї т'єлтъ кресчинъ, — паціоналъ, патріотъ. Ачесте ле adic'e сіне indenendinца паціональ вісе-річескъ.

Anzedapъ веді ворві despre релевіоне, д'єкъ клервă е бржтъ. ші Ф'єръ торалъ, къчі атвпчі клервă ачеста в'єтжокоресче фун фаптъ пре Христосъ, ф'єздар веді ворві despre патріз ші ф'єнтратъ, д'єкъ клервă е ф'єдарнікъ ші ф'єт'їантъ, къчі клервă ачеста ф'єшаль ц'єра ші пре ф'єнтратъ! — Реформаці клервă ф'єт'їонѣ інстітутъ торалъ паціоналъ ші патріотікъ, ші в'єтмареа лаї чеа с'єнть се ва реаліза фун в'єторівлъ попорв-лі!

Ачестъ клервă din Гречія, фун тімпъ сквртъ — deк'єндъ ну mai atжрпъ de челв din Константінополе се реопраніс din totъ п'єтвлахъ de ведере, ші с'єи а ренвіе в'єтвіде лаї стр'єбне, ші прип' ачесте естірпа

*) Репрезентантълъ Р'єсіє. фун с adic'ape de cinodъ се ф'єчкеръ, съ adic'е не клервă грекъ, ка съ р'єканіоскъ с'єпремаціа din Петерв'єргъ, д'єндъ клервăтъ атвта сперандъ п'єнтръ п'єртіп'єра Р'єсіє. Dosp' 8nѣ dicк'єрс ф'єфокатъ се сквръ епістоvă din Kopintъ, ші респ'єнс р'єсълъ: Гречія вреа съ р'єтвпъ nedenendintъ ші фун челе в'єрічесчі, прекътъ фун челе політ'їчесчі е dek'єратъ de ф'єнendintъ прип' п'єтеріле европене. В'єсеріка грекъ поте ста ші п'єнтръ сіне, апостолі ну п'ї-аї предикатъ nemika de с'єпремаціа R'єsie. Кареле din Апостолъ аѣ скріс к'єтъръ Петерв'єргъ; п'єнъ к'єтъръ Kopintъ etc. аѣ скріс!

децеперареа ші деморалісареа, кареа ера се ф'єгітъ пе гречі п'єнтръ тодесна.

Ачестъ клервă din Гречія, п'єк'єндъ ера с'єпвсъ патріаркълъ din Константінополе ера с'єпвсъ ші ф'єт'їп'єркълъ, — deк'єндъ ну mai atжрпъ de ачест'ї, — аре в'єрвадъ к'єлцъ, акъроръ к'єрді теолоціе суптъ прец'їтъ de інв'єції Европеї. — Ші б'єе mai пофесче Гречія, се съ с'єпвсъ патріаркълъ din Константінополе? — Ба, Гречія, ф'єндендинца са в'єсерічесчі ші-а ап'єрато токта къ ачеле арте, ка карі ші-ар ап'єра ф'єндендинца політ'їкъ ші ф'єсамі патріо!

Клервă Гречіе с'єи пре б'єне къ в'єсеріка лаї Христосъ е з'на, ші nedenendintъ, ші п'єнтръ ф'єндендинца паціональ в'єсеріка Гречіе ну e десп'єрдітъ de Христосъ, чі п'єма de ав'єск'єле ші ф'єт'їдіре Патріаркълъ din Константінополе, къчі в'єсеріка тр'єсече ші ва р'єтвпне фун Христосъ, ф'єсь ну ва mai р'єтвпне ф'єт'їн'єна, ла кареа патріаркълъ din Константінополе а ф'єстъ adic'е не попорв-лъ грекъ. — Гречія се в'єк'єръ астъзі къ а ск'єпатъ de ж'єгълъ сл'єв'їшілоръ персонале, ші de в'єнп'єа ф'єтереселоръ політ'їчіе а з'поръ ф'єнде, карі пе п'єнტъ п'ортъ к'єрч'єа лаї Христосъ іерп' фун п'єнტъ в'єк'єніа с'єн'є, п'єнтръ в'єидер'єа поп'єроръ, пе карі Dmnezeus ла-а І'єсатъ л'єб'єре пе ф'єда п'єтвп'єлъ.

IV. D'єкъ ам' черка трек'єтълъ постръ, пе ам' п'єтъ к'єп'віце, къчі а ф'єстъ клервă din Константінополе п'єнтръ ачелъ din Гречія, — ачеса, с'єи mai р'єъ п'єнтръ poi клервă Карловецъ! Ші прекътъ а в'єн'їтъ одатъ z'їза ск'єп'єръ Гречіе de Патріаркълъ din Константінополе, аша ва в'єни одатъ ші ск'єпареа по-стръ de с'єпремаціа сервъ. респектів'e de с'єпремаціа кълг'єреасчі! Къчі poi к'єб'єсече с'єи пре б'єне с'єстема деспотікъ а кълг'єрілоръ ск'єрві; — історіа пе есте т'єтв'єрітъ п'єнтръ атвже фаптъ недрепте, ші п'єнтръ ачеста poi воимъ ка съ не desp'єрдітъ, — ну de попорв-лъ ск'єрві, къчі пе ачеста лаї і'єб'ємъ ші ст'єштъ, чі съ не desp'єрдітъ de кълг'єрілъ ск'єрві, ка съ ну mai д'єсп'єн фун лецеа лаї Христосъ престе poi, — — ші din ачестъ п'єпк'єt de ведере totъ р'єтвп'єлъ dek'єаръ, ка в'єесче в'єсерікъ к'єрештінъ паціональ, п'єат'їрнатъ de с'єпремаціа кълг'єреасчі din Карловецъ!

Dorinca р'єтвп'єлъ аша е ф'єтъ, пе к'ємъ е de ф'єтъ дрептатеа лаї Dmneze! Прекътъ гречіy din Гречія, ші ск'єрві din Сервіа с'а ел'єратъ de с'єпремаціа стр'єнъ фун челе в'єрічесчі, — аша воимъ ші poi съ не ел'єръмъ, — пе к'єле лецитъ, фун каре черемъ дрептате dela Імператвла постръ. —

Din ачесте какъе poi черемъ десп'єрдіреа de ск'єрві, ф'єнокта прекътъ суптъ артіклъ алъ II. din д'єк'єн'їп'єлъ констіт'їв'їп'їлъ алъ Гречіе din an. 1844. (vezii II.). —